

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ІСТОРІЇ
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-
педагогічної роботи

Сергій Слободян

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі
History of the Northern Black Sea Region in a general historical dimension

рівень вищої освіти _____ третій (освітньо-науковий) _____

тип дисципліни _____ нормативна _____

мова викладання _____ українська _____

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань галузі знань В Культурна, мистецтво та гуманітарні науки, спеціальності В9 Історія та археологія, Освітньої програми Історія та археологія.

«16» лютого 2025 р. __с.

Розробник: Рижєва Надія Олександрівна, доктор історичних наук, професор кафедри історії.

Гарант ОНП Історія та археологія
Надія Рижєва

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі» розглянуто на засіданні кафедри історії

Протокол № 14 від «17» лютого 2025 р.

Завідувач кафедри

Надія Рижєва

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського

Протокол № 3 від «6» березня 2025 р.

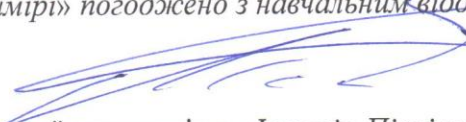
Голова

Людмила Хрящевська

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій Лабарткава

Робочу програму навчальної дисципліни «Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 3 від «26» березня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій Слободян

© НУК, 2025

© Рижєва Н.О., 2025

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	<i>4</i>
<i>1. Опис навчальної дисципліни.....</i>	<i>7</i>
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	<i>8</i>
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	<i>8</i>
<i>4. Очікувані результати навчання.....</i>	<i>8</i>
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	<i>9</i>
<i>6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування.....</i>	<i>14</i>
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	<i>14</i>
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	<i>17</i>
<i>9. Засоби навчання....</i>	<i>18</i>
<i>10. Рекомендовані джерела інформації</i>	<i>18</i>

ВСТУП

Анотація: Змістовне наповнення навчальної дисципліни "Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі" спрямовано на усвідомлення провідних тенденцій трансформації наукового світогляду, механізмів докорінних зрушень в уяві про історичні реалії Північного Причорномор'я. Запропонований за цільовим спрямуванням теоретичний матеріал й дискусійні питання, як для колективного обговорення так і для самостійної роботи відповідають *опису* навчальної дисципліни. Комплексність поставлених *завдань* дозволяє розраховувати на формування особистісного, критичного аналізу регіональних тенденції у контексті певних світових реалій за часовою парадигмою. Майбутній доктор філософії має можливість осмислити розвиток Північного Причорномор'я в комплексній системі змін розвитку людства, простежити конкретні обставини, в яких здійснювались злами у регіональній перебудові.

Пріоритетна увага зосереджується на аналізі простору прикордоння як ареалу підвищеної рухливості населення та формування «менталітету екстенсивності», динаміки транскордонних зв'язків. Північне Причорномор'я постає при цьому як дослідне поле, на якому проходять перевірку практикою гіпотези передзаданості культурних кодів і поведінкових стереотипів обставинами життя на цивілізаційних перехрестях, підвищеної рухливості населення у зонах погранич, гібридності в ідентифікаційних практиках. У цьому ключі підлягають простеженню ментальні особливості периферій і напівпериферій, дифузність і мінливість суспільних настроїв, зумовлені протилежно спрямованими геополітичними впливами. Паралельно аналізуються можливості перехресного запліднення історичної регіоналістики й історичної тімнології здобутками суміжних галузей наукового знання – історичної й гуманітарної географії, культурології, ландшафтознавства, урбаністики, теорії управління, політичного менеджменту.

Регіонально-історичний рівень передбачає простеження в генетико еволюційній площині становлення специфічного «рубіжного соціуму» на теренах Північного Причорномор'я у стиковій зоні західних і східних геополітичних впливів. Аналіз відцентрових та доцентрових тенденцій здійснюється на матеріалі інтенсивних колонізаційних та міграційних процесів, дослідження феномена козацтва, інспірованих метрополіями модернізаційних змін. Зони обабіч кордонів розглядаються як простір змінних цінностей, які виробляються в атмосфері розмаїтих та різнобічних впливів. Стикаючись із проявами «інакшості», соціуми реагують на них або агресією, або запозиченнями. І в тому і в іншому випадку у пограничних ареалах виникають нові,

«гібридні» різновиди, які зрештою створюють яскраву палітру полікультурності. У фокусі уваги, перебуває історія «уявлення» погранич та їхньої репрезентації у публічному просторі, і, відповідно, процес формування місцевих, гібридних у своїй основі, ідентичностей та символічних

ментальних конструктів включно з укоріненими в суспільній свідомості міфами, які налаштовані водночас, як на *війну*, так й на культурні контакти з сусідами.

Ключові слова: Північне Причорномор'я, геополітичні впливи, цивілізаційне перехрестя, історія, ментальні конструкти, джерела підвищеної конфліктності.

Abstract: The content of the educational discipline "History of the Northern Black Sea Region in a general historical dimension" is aimed at understanding the leading trends in the transformation of the scientific worldview, the mechanisms of fundamental shifts in the perception of the historical realities of the Northern Black Sea Region. The proposed theoretical material and discussion questions, both for collective discussion and for independent work, correspond to the description of the educational discipline. The complexity of the assigned tasks allows you to count on the formation of a personal, critical analysis of regional trends in the context of certain world realities according to the time paradigm. The future doctor of philosophy has the opportunity to understand the development of the Northern Black Sea region in the complex system of changes in the development of humanity, to trace the specific circumstances in which the breaks in the regional restructuring took place.

Priority-attention is focused on the analysis of the border space as an area of increased population mobility and the formation of the "mentality of extensiveness", the dynamics of cross-border connections. At the same time, the Northern Black Sea region appears as an experimental field, where the hypothesis of cultural codes and behavioral stereotypes being predetermined by the circumstances of life at the crossroads of civilizations, increased population mobility in border areas, and hybridity in identification practices are tested by practice. In this vein, the mental peculiarities of the peripheries and semi-peripheries, the diffuseness and variability of public attitudes, caused by oppositely directed geopolitical influences, can be traced. In parallel, the possibilities of cross-fertilization of historical regionalism and historical temology with achievements of related fields of scientific knowledge - historical and humanitarian geography, cultural studies, landscape studies, urban studies, management theory, political management - are analyzed.

The regional-historical level involves tracing in the genetic-evolutionary plane the formation of a specific "frontier society" on the territory of the Northern Black Sea region in the junction zone of Western and Eastern geopolitical influences. The analysis of centripetal and centripetal tendencies is carried out on the material of intensive colonization and migration processes, the study of the Cossack phenomenon, modernization changes inspired by metropolises. Zones on both sides of the borders are considered as a space of changing values, which are produced in an atmosphere of diverse and versatile influences. Faced with manifestations of "otherness", societies react to them either with aggression or borrowing. In both cases, new, "hybrid" varieties appear in the border areas, which eventually create a bright palette of multiculturalism. In the focus of attention is

the history of the "imagination" of borders and their representation in public space, and, accordingly, the process of formation of local, essentially hybrid, identities and symbolic mental constructs, including myths rooted in the public consciousness, which are set up at the same time as for war , as well as cultural contacts with neighbors.

Keywords: Northern Black Sea region, geopolitical influences, civilization crossroads, history, , mental constructs, sources of increased conflict.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Обов’язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		2-й	2-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	В9 Історія та археологія ОП (Історія та археологія)	Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		3-й	3-й
		Лекцій	
		30 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	14 год.
Загальна кількість годин –150		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 Самостійної роботи студента – 6	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)	Самостійна робота	
		90 год.	122 год.
		Індивідуальні завдання: 0 год.	
		Вид контролю: залік	
		Форма контролю: усна	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу: усвідомлення феномену Північного Причорномор'я у контексті наукової проблематики кордонів і погранич, аналіз простору прикордоння як ареалу підвищеної рухливості населення та формування «менталітету ідентичності», з'ясування динаміки транскордонних зв'язків на цивілізаційних перехрестях на матеріалі інтенсивних колонізаційних та міграційних процесів.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «"Історія Північного Причорномор'я в загально-історичному вимірі"» доцільно організувати в єдиному контексті з тематикою вивчення дисциплін Концепції та проблеми сучасної історичної науки, Педагогічна практика, Архівна справа та бібліографія.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у аспірантів таких результатів навчання:

ПРН-1 Мати передові концептуальні та методологічні знання з історії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з історії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН-3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної історії, світової та вітчизняної історичної думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій історії.

ПРН-4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 2. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері історії та археології, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку історії та археології.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

ЗК 8. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

II. Фахові:

СК 1. Здобуття глибинних знань у галузі історії та археології, їх взаємин з іншими країнами світу, засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем історії та археології розвитку та сучасного стану наукових історичних знань, оволодіння термінологією досліджуваного наукового напрямку.

СК 3. Здатність обирати найбільш релевантні, передові концепції, методи, методики та підходи у проведенні досліджень в галузі історії та археології.

СК 6. Здатність застосовувати сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та освітній діяльності.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні параметри дослідження Північного Причорномор'я

Змістовий модуль 1. Північне Причорномор'я від найдавніших часів до початку XX століть

Тема 1. Північне Причорномор'я від найдавніших часів до кінця XVIII ст.

1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Перші поселення на території Північного Причорномор'я, генеза соціально-економічного розвитку краю в античну добу.

2. Поселення періоду пізньої бронзи, їх характеристика. Особливості елліністичної колонізації регіону, характеристика грецьких полісів і хори. Кочові племена на території Північного Причорномор'я.

3. Причини занепаду античних поселень. Кочові племена на території регіону в період «Великого переселення народів».

4. Соціально-економічна та культура взаємодія Візантійської імперії з Північним Причорномор'ям. Взаємозв'язок регіону з Великим князівством Литовським.

Література [5], стор. 14; [11], стор. 7–39; [26], стор.107-122; [31], стор. 32; [38].

Тема 2. Соціально-економічні аспекти колонізації Північного Причорномор'я кінця XVIII – початку XX століть

1. Російсько-турецькі війни XVIII та їх результати.

2. Колонія Фабера на території півострову між річками Південний Буг та Інгул. Причини переносу головної верфі Чорноморського флоту з Херсону до сучасного Миколаєва.

3. Заснування міста, походження його назви. Перші губернатори міста, їх внесок у соціально-культурний розвиток краю. Утвердження міста як головної бази Чорноморського флоту.

4. Соціально-економічні перетворення першої половини XIX ст..

Література [5], стор. 16; [11], стор. 45; [26], стор.125; [31], стор. 34; [38].

Змістовий модуль 2. Північне Причорномор'я в Першій світовій війні

Тема 1. Північне Причорномор'я в Першій світовій війні. Миколаївщина.

1. Лютнева революція та її вплив на суспільно-політичне життя регіону.

2. Діяльність Миколаївської Думи та комітетів Рад у 1917-на початку 1918 років.

3. Миколаївщина в період 1918- 1920 років.

4. Причини перемоги більшовиків та остаточного встановлення радянської влади в регіоні у лютому 1920 року.

Література [11], стор. 24; [12], стор. 75; [14], стор.39; [39], стор. 132.

Тема 2. Північне Причорномор'я в період національно- визвольних змагань

1. Становище українських політичних партій. Націонал-комунізм.

2. Наступ Добровольчої армії на територію України.

3. Повоєнна розбудова та голод 1921-1923 років.

4. Встановлення комуністичного єдиновладдя у всіх сферах громадсько-політичного життя краю у 1920 роках.

5. Голодомор 1932-1933 років і репресивна політика більшовицької влади у 1920-1930-х роках. Особливості промислового розвитку регіону.

Література [11], стор. 44; [14], стор. 79; [18], 156; [27], стор. 132; [56], стор. 68.

Змістовий модуль 3. Північне Причорномор'я у 1940-х рр.

Тема 1. Становище населення Північного Причорномор'я в період окупації.

1. Окупація Північного Причорномор'я німецько-румунськими військами.

Окупаційні зони та їх характеристика.

2. . Холокост на території регіону.
3. Підпільно-партизанська боротьба з окупантами.
4. Становище населення краю в період окупації.

Література [9], стор. 14; [14], стор. 139; [30], стор.98; [39], стор. 132.

Тема 2. звільнення Північного Причорномор'я від загарбників. Голод 1946-1947 років, його причини, характер та наслідки.

1. звільнення регіону від гітлерівських загарбників.
2. Політика радянського уряду на звільнених землях.
3. Повоєнна розбудова краю.
4. Голод 1946-1947 років, його причини, характер та наслідки.

Література [19], стор. 47; [32], стор. 78; [37], стор.141; [70], стор. 111.

Змістовий модуль 4. Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я в другій половині XX ст.

Тема 1. Економічний розвиток регіону в другій половині XX ст.

1. Розвиток Північного Причорномор'я, як головного центру суднобудування СРСР.

2. Заснування та розбудова сільськогосподарських, машинобудівних ті інших підприємств краю.

Література [64], стор. 114; [67], стор. 107; [72], стор. 203.

Тема 2. Культурний розвиток регіону в другій половині XX ст.

1. Соціально-культурний розвиток Північного Причорномор'я.

2. Соціально-політичні зміни та утворення перших політичних партій, опозиційних КПРС, наприкінці 1980-х років.

3. Проголошення Акту про незалежність, проведення і підсумки референдуми 1 грудня 1991 року на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

Література [9], стор. 56; [13], стор. 117; [42], стор.63; [50], стор. 132.

Змістовий модуль 5. Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я на початку XXI ст.

Тема 1. Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років.

1. Соціально-політичні зміни та утворення перших політичних партій, опозиційних КПРС, наприкінці 1980-х років.

2. Проголошення Акту про незалежність, проведення і підсумки референдума 1 грудня 1991 року на території Миколаївської області.

Література [72], стор. 84; [75], стор. 136.

Тема 2. Генеза соціально- економічного, культурного та політичного розвитку Північного Причорномор'я

1. Генеза соціально- економічного, культурного та політичного розвитку регіону в період незалежності.

2. Політична культура, як фактор впливу.

3. Парадокси вітчизняних модернізаційних процесів та можливі шлях їх подолання.

Література [54], стор. 69; [72], стор. 86; [76], стор.56.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1. Теоретичні параметри дослідження Північного Причорномор'я										
Змістовий модуль 1. Північне Причорномор'я від найдавніших часів до початку XX століть										
Тема 1. Північне Причорномор'я від найдавніших часів до кінця XVIII ст.	15	2	2	–	11	15	2	0	–	13
Тема 2. Соціально-економічні аспекти колонізації Північного Причорномор'я кінця XVIII – початку XX століть	15	2	2	–	11	15	0	2	–	13
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	30	4	4	–	22		2	2	–	26
Усього годин	30	4	4	–	22	30	2	2	–	26
Змістовий модуль 2. Північне Причорномор'я в Першій світовій війні										
Тема 1. Північне Причорномор'я в Першій світовій війні. Миколаївщина	15	2	2	–	11	15	2	0	–	13
Тема 2. Північне Причорномор'я в період національно-визвольних змагань	15	2	2	–	11	15	0	2	–	13
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	30	4	4	–	22	30	2	2	–	26
Усього годин	30	4	4		22	30	2	2	–	26
Змістовий модуль 3. Північне Причорномор'я у 1940-х. рр.										
Тема 1. Становище населення Північного Причорномор'я в період окупації	15	6	6	–	3	15	2	2	–	11
Тема 2. Звільнення Північного Причорномор'я від загарбників. Голод 1946-1947 років, його причини, характер та наслідки.	15	4	4	–	7	15	2	2	–	11
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	30	10	10	–	10	30	4	4	–	22
Усього годин	30	10	10		10	30	4	4	–	22
Змістовий модуль 4. Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я в другій половині XX ст.										
Тема 1. Економічний розвиток регіону в другій	15	4	4	–	7	15	2	0	–	13

половині XX ст.										
Тема 2. Культурний розвиток регіону в другій половині XX ст.	15	2	2	–	11	15	0	2	–	13
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	30	6	6	–	18	30	2	2	–	26
<i>Усього годин:</i>	30	6	6	–	18	30	2	2	–	26
Змістовий модуль 5. Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я на початку XXI ст.										
Тема 1. Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років.	15	2	2	–	11	15	2	2	–	11
Тема 2. Генеза соціально-економічного, культурного та політичного розвитку Північного Причорномор'я	15	4	4	–	7	15	2	2	–	11
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	30	6	6	–	18	30	4	4	–	22
<i>Усього годин</i>	30	6	6	–	18	30	4	4	–	22
<i>Разом за курсом</i>	150	30	30	0	90	150	14	14	0	122

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Північне Причорномор'я від найдавніших часів до кінця XVIII ст.	2	0
2	Соціально-економічні аспекти колонізації Північного Причорномор'я кінця XVIII – початку XX століть	2	2
3	Північне Причорномор'я в Першій світовій війні. Миколаївщина	2	0
4	Північне Причорномор'я в період національно- визвольних змагань	2	2
5	Становище населення Північного Причорномор'я в період окупації	6	2
6	Звільнення Північного Причорномор'я від загарбників. Голод 1946-1947 років, його причини, характер та наслідки.	4	2
7	Економічний розвиток регіону в другій половині XX ст.	4	0
8	Культурний розвиток регіону в другій половині XX ст.	2	2
9	Соціально-економічний і політичний розвиток Північного Причорномор'я наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років.	2	2
10	Генеза соціально-економічного, культурного та політичного розвитку Північного Причорномор'я	4	2
	<i>Разом</i>	30	14

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для аспірантів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять – **2-4 год. / 1 заняття**;
- написання рефератів – **15 год. / 1 роботу**;
- підготовка до контрольних заходів – **15 год. / 1 захід**
- підготовка проектних завдань - **3-5 год. / 1 проєкт**.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до практичних робіт	30	14
2	Реферат	15	45
3	Підготовка до контрольних заходів	15	15
4.	Виконання проектних (самостійних) завдань*	30	48
	<i>Разом</i>	90	122

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

- 1) на лекційних заняттях:
 - лекція;
 - пояснення;
 - дискусія;
 - диспут;
 - ілюстрування;
 - демонстрація;
 - відеометод;
 - майстер-клас
- 2) на семінарських заняттях:
 - практична робота;
 - фронтальне опитування;
 - частково-пошуковий метод;
 - спостереження.
 -

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді (семінарські заняття);
- проєктні (самостійні) роботи;
- контрольна робота;
- реферати.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення аспіранта оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де аспірант може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, проєктні (самостійні) роботи), реферат, контрольна робота (максимально 85 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 15 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки аспіранта із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

7. Форми контролю результатів навчальної діяльності аспірантів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на семінарських заняттях	Критерії оцінювання
--	----------------------------

2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
1,5	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
0	Аспірант не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	<i>Максимальна оцінка аспіранта за цей компонент програми 30 балів (15 відповідей по 2 бали ДФН, 4 відповіді по 2 бали ЗФН).</i>

Самостійна (проектна) робота	Критерії оцінювання
3	Аспірант правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
2,5	Аспірант правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
2	Аспірант виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різномовних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
1,5	Аспірант виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
1	Аспірант виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
0	Аспірант не виконує роботи.
	<i>Максимальна оцінка аспіранта за цей компонент програми 45 балів (15 робіт по 3 бали ДФН, ЗФН).</i>

Реферат	Критерії оцінювання
15	Реферат має обсяг 15 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.
10	Реферат має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно,

	але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.
5	Обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.
0	Тема реферату не розкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.
	<i>Максимальна оцінка аспіранта за цей компонент програми 15 балів (1 реферат по 15 балів ДФН, ЗФН).</i>

Контрольна робота	Критерії оцінювання
ДФН 10 ЗФН 26-20	Робота виконана без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно ідентифікує технологію і правильно виявляє брехню в тексті. Бал знижується в разі наявності орфографічних та пунктуаційних помилок.
ДФН 9-7 ЗФН 19-15	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, аспірант правильно ідентифікує технологію профайлінгу і правильно структурує хід виявлення брехні в тексті, проте допускається помилок шляхом упущення кількох відповідних маркерів. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 6-5 ЗФН 14-10	Робота виконана з огріхами в описі технології профайлінгу, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. В такій роботі завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 4-3 ЗФН 9-6	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в описі технології профайлінгу (III рівень складності). Завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3-1 ЗФН 5-1	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	<i>Максимальна оцінка аспіранта за цей компонент програми 10 балів (для ДФН, 26 балів для ЗФН)</i>

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Практичні заняття	15х2 бали = 30 балів	7х2 бали = 14 балів
Самостійна (проектна) робота	15х3 бали = 45 балів	15х3 бали = 45 балів
Реферат	1х15 балів = 15 балів	1х15 балів = 15 балів
Контрольна (письмова) робота	1х10 балів = 10 балів	1х26 балів = 26 балів
Всього	100	100

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1	Відповідь на семінарському занятті	2		
		Самостійна (проектна) робота	3	Самостійна (проектна) робота	3
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	2	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проектна) робота	3	Самостійна (проектна) робота	3
ЗМ 2	Т1	Відповідь на семінарському занятті	2		
		Самостійна (проектна) робота	3	Самостійна (проектна) робота	3
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	2	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проектна) робота	3	Самостійна (проектна) робота	3
ЗМ 3	Т1	Відповідь на семінарському занятті	6	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проектна) робота	9	Самостійна (проектна) робота	9
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	4	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	6
		Реферат	15	Реферат	15
ЗМ 4	Т1	Відповідь на семінарському занятті	4		
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	6
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	2	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проектна) робота	3	Самостійна (проектна) робота	3
ЗМ 5	Т1	Відповідь на семінарському занятті	2	Відповідь на семінарському занятті	2

		Самостійна (проектна) робота	3	Самостійна (проектна) робота	3
	T2	Відповідь на семінарському занятті	4	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проектна) робота	6	Самостійна (проектна) робота	6
Контрольна робота			10	Контрольна робота	26
Підсумковий контроль		Залік		Залік	
Сума			100		100

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні кінофільми, а також інтерв'ю, виступи тощо як фактографічний матеріал).

На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Андрущенко В.Л., Федосов В.М. Запорозька Січ як український феномен. - К., 1995.
2. Багалій Д. Нарис історії України. — К., 1994.
3. Баран В. Україна після Сталіна: нарис історії 1953—1985 рр. — Львів, 1992.
4. Баран В.К. Україна 1950—1960 рр.: еволюція тоталітарної системи. — К., 1996.
5. Баран В.К., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. — К., 1991.
6. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980 рр.). — К., Альтернатива. — 1999. — Т.13.
7. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917—1953. Кн. 1—2. — К., 1994.
8. Бойко О. Україна 1991—1995: тіні минулого чи контури майбутнього? (Нариси з новітньої історії). — К., 1996.
9. Бойко О. Історія України у XX столітті (20—90-ті роки). — Ніжин, 1994.
10. Бойко О. Історія України (запитання і відповіді). — К., 1997.
11. Борисенко В. Курс української історії. — К., 1997.
12. Брайчевський М. Вступ до історичної науки. — К., 1995.
13. Братко-Кутинський О. Феномен України, - К., 1996.
14. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII — початок XX ст.). Львів, 1996.
15. Верстюк В.Ф. Махновщина. — К., 1992.
16. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. — К., 1995.
17. Винокур О., Трубочанінов С. Давня і середньовічна історія України. — К., 1996. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. — К., 1994.
18. Голод 1921 — 1923 років в Україні. 3б. докум. і матеріалів. — К., 1993.
19. Голод в Україні. 1946—1947. Документи і матеріали. — К., Нью-Йорк, 1996.
20. Горський В.С. Історія української філософії. Навчальний посібник. — К., 1996.
21. Грабовський С., Ставряні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення.

- К., 1995.
22. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. - К., 1996.
 23. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т. 12 кн. - К., 1991-1998.
 24. Грушевський М. Очерк истории украинского народа. — К., 1991.
 25. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: Нариси політичної історії. - К., 1993.
 26. Давня історія України. Кн. 1-2. - К., 1994, 1995.
 27. Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні (20— 30-ті роки). — К.; Едмонтон, 1991.
 28. Довідник з історії України. — Т. 1-2. - К., 1993, 1995.
 29. Дорошенко Д. Нарис історії України. — Т. 1—2. — К., 1991.
 30. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. — Львів, 1993.
 31. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. — К., 1994.
 32. Єфименко О. Історія України та її народу. — К., 1992.
 33. Ісаєвич Я. Україна давня і нова. Народ, релігія, культура. — Львів, 1996.
 34. Історія України, 2-е видання. За редакції проф. В.П. Шкварця. — Миколаїв, 1997.
 35. Історія України. — Львів, 1996.
 36. Історія України. Курс лекцій у двох книгах. — К., 1992.
 37. Історія України. Навчальний посібник. — К., 1997.
 38. Історія України в особах IX—XVIII ст. — К., 1993.
 39. Історія України в особах XIX—XX ст. — К., 1995.
 40. Історія України в особах за редакції проф. В.П. Шкварця. — Миколаїв, 1993-1994. — Ч. I-II.
 41. Історія українського війська. - Т. 1—2. — Львів, 1992, 1996.
 42. Історія української культури. — К., 1994.
 43. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960 — 80-х років. - К., 1995.
 44. Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація гетьманщини (1760- 1830). - К., 1996,
 45. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. — К., 1993.
 46. Косик В. Україна і Німеччина в Другій світовій війні. — Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.
 47. Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. — К., 1996.
 48. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. — К., 1996.
 49. Крип'якевич І. Історія України. — Львів, 1992.
 50. Культура українського народу. Навчальний посібник. — К., 1994.
 51. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919—1928). — К., 1996.
 52. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т. 1—2. — К., 1994.
 53. Литвин В. Політична арена України: дійові особи та виконавці. — К., 1994.
 54. Литвин В.М. Украина: политика, политики, власть. — К., 1997.
 55. Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. — К., 1996.
 56. Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917—1919 рр. — К., 1995.
 57. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України. Ч. 1—2. — Львів, 1994.
 58. Полонська-Василенко Н. Історія України. Т. 1—2. — К., 1995.
 59. Рибалка І. Історія України. Ч. 1—2. - Харків, 1995, 1997.
 60. Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20-50-ті роки XX ст. - К., 1994.
 61. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. — К., 1993.
 62. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. — К., 1995.
 63. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська державна ідея. К., 1997. Субтельний О. Україна: історія. — К., 1993.

64. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. — К., 1996.
65. Толочко П. Київська Русь. — К., 1996.
66. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. — К., 1994.
67. Українська державність у XX столітті. — К., 1996.
68. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. Т. 1—2. — К., 1996, 1997.
69. Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3-х кн. — К., 1994.
70. Шаповал Ю. Україна 20—50-х років: сторінки ненаписаної історії. — К., 1993.
71. Шкварець В.П. Мельник М.Ф. Миколаївщина: погляд крізь віки. Нарис історії. — Миколаїв, 1994.
72. Шкварець В.П. Етапи державотворення в Україні. — Миколаїв, 2001.
73. Шкварець В.П. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення. — Миколаїв, 2002.
74. Шкварець В.П. Микола Миколайович Аркас: життя, творчість, діяльність. — Миколаїв – Одеса, 2002.
75. Шкварець В.П. Миколаївщина першого десятиліття незалежної України. — Миколаїв, 2002.
76. Шкварець В.П. Історія рідного краю. Миколаїв: погляд крізь віки. — Миколаїв, 2002.
77. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). — К., 1994.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://osvita.ua>
2. <http://www.mon.gov.ua>
3. <http://www.novadoba.org.ua>